

ОМОНИМІЯ АБРЕВІАТУР У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Анотація: Розглядаються особливості омонімії аббревіатур у сучасній німецькій мові. Встановлено, що розподіл кількості омонімічних аббревіатур залежно від кількості позначуваних ними слів і словосполучень, а також залежність кількості омонімів від довжини аббревіатур описується законом Менцера та і вписується у синергетичну модель омонімії.

Ключові слова: *аббревіатури, омонімія, закон Менцера, синергетична модель.*

Аннотация: Рассматриваются особенности омонимии аббревиатур в современном немецком языке. Проведенный анализ показал, что распределение количества омонимичных аббревиатур в зависимости от количества обозначаемых слов и словосочетаний, а также зависимость количества омонимов от длины аббревиатур описывается законом Менцера и вписывается в синергетическую модель омонимии.

Ключевые слова: *аббревиатуры, омонимия, закон Менцера, синергетическая модель.*

Abstract: The article deals with the features of a homonymy of abbreviations in modern German language. The carried out analysis has shown that distribution of quantity of homonymous abbreviations depending on quantity of designated words and word combinations, and also dependence of quantity of homonyms on length of abbreviations is described by the Menzerath's law and entered in synergetic homonymy model.

Key words: *abbreviations, homonymy, Menzerath's law, synergetic model.*

Абревіація зазвичай розглядається серед основних процесів словотвору поряд з афіксацією, префіксацією, конверсією тощо. Це надзвичайно продуктивний спосіб словотворення, особливо характерний для ХХ–ХІХ століть. Швидкий розвиток науки і техніки, промисловості та виробництва, а з ними і фахових мов зумовив безперервний процес формування нових скорочень [3, с. 3; 7, с. 1058]. Виникнення аббревіатур пояснюється також лінгвістичними факторами, а саме прагненням до економії мовних зусиль: аббревіатури скорочують незручні в користуванні довгі найменування технічних

винаходів, підприємств і організацій тощо, допомагають вмістити велику кількість інформації в малий за обсягом текст (наприклад, при СМС-комунікації), сприяють пришвидшенню темпу мовлення. Процес абревіації дозволяє створювати нові слова, збагачуючи цим словниковий склад мови [17, с. 3–4].

Під абревіацією ми розуміємо, слідом за О.С. Кубряковою, „процес створення одиниць вторинної номінації зі статусом слова, який полягає в усіченні будь-яких лінійних частин джерела мотивації та призводить до появи такого слова, яке своєю формою відображає будь-яку частину або частини компонентів вихідної одиниці” [2, с. 71]. Через низьку ступінь понятійної віднесеності абревіатури належать до символічних найменувань, основна функція яких – позначати, називати об’єкт, не характеризуючи його [6, с. 195].

Абревіатури займають значне місце в системі сучасних мов. Продуктивність явищ абревіації можна продемонструвати на обсягах словників скорочень різних мов: у «Словаре сокращений французского языка» [1] нараховується 27 500 скорочень, Інтернет-словники скорочень містять ще більшу кількість абревіатур, як-от: «Словарь сокращений, акронимов, аббревиатур и сложносоставных слов русского языка» – 129 500 скорочень (www.sokr.ru), словник акронімів та абревіатур англійської мови – більш ніж 1 млн. скорочень (www.acronymfinder.com), словник абревіатур німецької мови – більш ніж 100 тисяч скорочень (www.abkuerzungen.de), „Словник скорочень української мови” – 10 500 одиниць (<http://ukrskor.info>) тощо. При цьому кількість скорочень невпинно зростає. Так, за останні роки, особливо з розвитком СМС-комунікації, з’явилася ціла низка абревіатур-неологізмів, не зафіксованих у словниках, наприклад: *hdl* „hab dich lieb”, *knif* „kommt nicht in Frage”, *guk* „Gruß und Kuss” тощо. При такій великій кількості скорочених слів зростає тенденція до їх омонімізації.

Під абревіальною омонімією ми розуміємо повний збіг графічного і фонетичного вираження двох або більше абревіальних лексем при нетотожності змісту. Омонімізація абревіатур відбувається в тому випадку, коли в результаті абревіації слово стає тотожним за своїм фонемним складом якому-небудь іншому слову мови. Так, у результаті скорочення іменника *Universität* з’явилося слово *Uni*², омонімічне іменнику *Uni*¹ („однотонний колір”) та незмінюваному прикметнику *uni* („однотонний”). Омонімізація може відбуватися й при ініціальному скороченні словосполучення, коли акронім, що

утворився, збігається за формою зі звичайним словом, як-от: акронім *TAT* (Theater am Turm; thematischer Apperzeptionstest; TransAtlantic Telephone Cable; Turn-around-Time) й іменник *die Tat* („дія, вчинок“).

Якщо омонімія слів різних мов досліджена досить широко, то абрєвіальна омонімія досі була предметом лише кількох окремих досліджень. Так, аналіз омонімії абрєвіатур на матеріалі німецької й української мов у порівняльному плані здійснено в ґрунтовній праці М. Турчин [9]. Матеріалом дослідження слугували понад 45 000 скорочень, виписаних зі словників скорочень німецької мови Г. Коблішке [14] та української мови [4]. Авторка розрізняє декілька груп омонімічних абрєвіатур, а саме: 1) літерні графічно-фонетичні скорочення, як-от: нім. *VDB* „Verein Deutscher Bücherrevisoren“ / „Vereinigung Deutscher Buchbindereien“; укр. *ЕП* „евакуаційний пункт“ / „евакуаційний приймач“; 2) літерно-звукові графічно-фонетичні скорочення: нім. *FAL* „Forschungsanstalt für Landwirtschaft“ / „Frontier Airlines“; укр. *ДІН* „Демографічний інститут Академії наук України“ / „Німецький промисловий стандарт“; 3) графічні скорочення таких типів: а) літерний: нім. *a. d. D.* „an der Donau“ / „an diesem Datum“; укр. *д.в.н.* „доктор воєнних наук“ / „доктор ветеринарних наук“; б) усічення: нім. *Dir.-Vebr.* „Direktverbrauch“ / „Direktverbrennung“; *dep.* „департамент“ / „депутат“; в) контракції: нім. *Whs.* „Warenhaus“ / „Wirtshaus“, укр. *д-р* „директор“ / „доктор“; г) комбіновані: нім. *Geb.-St.* „Gebäudesteuer“ / „Geburtsstadt“. Усі омонімічні абрєвіатури М. Турчин розділяє далі на дві групи: повні й неповні омоніми. Повні омоніми-скорочення збігаються фонетично, хоч і належать до різних видів вихідних форм. Неповні омоніми-скорочення теж є фонетичними відповідниками, проте відрізняються структурно-граматичною фіксацією (варіюванням графем), семантикою вихідних форм, а також видами слів. Авторка доходить висновку, що домінуючою групою серед скорочень обох мов є літерні скорочення та усічення [9, с. 26–29]. На жаль, у роботі відсутні кількісні дані розповсюдженості омонімів-абрєвіатур певних типів.

На відміну від попередньої праці, аналіз фактичного матеріалу латинської мови в дослідженні К.В. Третьякової проводився на основі кількісних підрахунків і засвідчив стале проникнення омонімії до системи абрєвіації (649 випадків із 1 440 опрацьованих). За підрахунками авторки, найхарактернішим типом скорочення слів у латинській мові виявилися ініціальні абрєвіатури, загальна кількість яких склала

612 одиниць. Серед них переважають одночленні (331), наприклад, *c/C* (18 слів): *Cibos, cum, Caesar, Caia, Cains, Causa, Censor, Centuria, circa, Civis, Colonia, Comitialis, Condemno, Conors, Consul, Curo, Custos*. Двочленних зафіксовано 206, наприклад, *T.F.* (4 словосполучення): *Testamentum Fecit, Titi Filius, Titulum Fecit, Titus Flavius*. Кількість тричленних дорівнює 21, чотиричленних – 3, п'ятичленних – 1 абрєвіатура. За спостереженнями лінгвіста, найбільша кількість омонімічних абрєвіатур зафіксована на літеру *P* (119) [8, с. 235–236].

Такі досить високі кількісні показники омонімічності абрєвіатур дозволяють стверджувати про не випадковий характер омонімії скорочень. Питання, які постають у цьому плані, стосуються як кількісної, так і якісної характеристики омонімії абрєвіатур. Зокрема, слід встановити мінімальну і максимальну довжину омонімічних абрєвіатур, виявити переважання абрєвіатур певних типів і охарактеризувати на матеріалі нашої вибірки моделі, які стягуються в абрєвіатурі.

Загальна кількість омонімічних скорочень у німецькій мові, виписаних нами зі словника абрєвіатур Duden [12], дорівнює 6 403 одиницям, що становить 12,8 % від загальної кількості скорочень (50 000). Цей показник підкреслює не випадковий характер омонімії абрєвіатур. Слід також зазначити, що омонімія абрєвіатур зустрічається у чотири рази частіше, ніж омонімія лексем: загальна кількість омонімів-слів, виписаних зі словника Duden [13] (200 тис. статей), склала 5 788 одиниць, що становить усього 2,9 % слів, наведених у тлумачному словнику.

Омонімічні абрєвіатури в німецькій мові об'єднують у середньому під одним формативом 3,9 омоніма, тобто 6 403 абрєвіатури позначають 24 991 різне слово та словосполучення (див. табл. 1).

Як видно з таблиці 1, найбільша кількість омонімічних абрєвіатур (2 965 скорочень) служить для позначення двох різних слів або словосполучень, як-от: *Mskr.* (Manuskript; Maskerade), *w.u.* (weiter unten; wie unten) тощо. Далі йдуть за спадом скорочення, які позначають три, чотири і т.д. різні означувані (слова або словосполучення) тощо.

Перевіримо, чи розподіл кількості омонімічних абрєвіатур залежно від кількості позначуваних ними слів чи словосполучень підлягає певним статистичним законам. За вихідну гіпотезу приймемо твердження, що залежність кількості абрєвіатур від кількості позначуваних ними слів та словосполучень описується законом Менцерата, який був відкритий у 1954 році [15, с. 100] та доопрацьований у 1980 році

[10, с. 1–10]. Закон Менцерата передбачає, що розміри складових конструкції зменшуються зі збільшенням самої конструкції. Чим довше, наприклад, речення (виміряне кількістю підрядних речень, які входять до його складу), тим коротші підрядні речення, які входять до його складу (виміряні кількістю слів); чим довше слово (у складах чи морфах), тим коротші склади або слова у фонемах [11, с. 94–98]. У нашому випадку закон Менцерата модифікується так: кількість омонімічних абrevіатур зменшується зі зростанням кількості слів та словосполучень, які вони позначають. З огляду на сказане вище, прийнятною моделлю опису згаданої залежності повинна бути формула

$$y = ax^b e^{-cx},$$

де x та y – змінні; a , b , c – параметри [11, с. 94–98].

Перевірка висунутої гіпотези здійснювалася за допомогою спеціальної комп'ютерної програми NLREG [16]¹. Статистичні обчислення показують, що розподіл кількості омонімічних абrevіатур за кількістю позначуваних ними слів і словосполучень описуються законом Менцерата (див. табл. 2).

Величина коефіцієнта детермінації D , який вказує на відповідність емпіричних даних теоретично очікуваним, дорівнює 0,9987 (99,87 %), що значно вище критичного значення $D \geq 0,80$. Це свідчить про високу відповідність між формулою та отриманими даними. Отже, результат підрахунків повністю доводить правильність гіпотези про те, що закон Менцерата, який справджується на різних мовних рівнях – від звуків до морфології, лексики і навіть синтаксису, – описує також розподіл кількості омонімічних абrevіатур залежно від кількості позначуваних ними слів та словосполучень.

Найбільша кількість означуваних зафіксована для скорочень *Pr.* (78 слів: Präambel; Pracht; Prädikat; Praktik[en]; Praktikant; Praktikum; Prälät; Praline; Prämie; Prämisse; Prärie; Präsens тощо), *St.* (51 слово: Saint; Satang; Sankt; Staat; Stab; Stabilität; Stadt; Stadion тощо) і *BA* (46 слів і словосполучень: Bach-Archiv; Bamberg (*Kfz*); Bank Austria; Bankenabkommen; Bankaktie; Bauabteilung тощо). Як бачимо з наведених прикладів, основою для виникнення омонімічних абrevіатур є не

¹ Автор висловляє щирю вдячність д-ру К.-Г. Бесту за допомогу в проведенні статистичних підрахунків.

збіги у фонетичному розвитку чи розпад полісемії, а інші чинники, зокрема, інформаційне навантаження окремих літер, насамперед ініціальних, а також особливості фонетичної структури складу в німецькій мові. Зупинимося на цих чинниках детальніше.

Таблиця 1

Розподіл абrevіатур за кількістю омонімів

Кількість омонімів	Кількість абrevіатур	Σ	Кількість омонімів	Кількість абrevіатур	Σ
2	2965	5930	22	3	66
3	1393	4179	23	6	138
4	667	2668	24	7	189
5	347	1735	25	3	75
6	246	1476	26	3	78
7	189	1323	27	3	81
8	117	936	28	2	56
9	93	837	29	2	58
10	59	590	31	1	31
11	64	704	32	1	32
12	42	504	33	2	66
13	33	429	34	1	34
14	32	448	37	2	74
15	25	375	38	1	38
16	24	384	40	1	40
17	13	221	41	1	41
18	10	180	46	1	46
19	12	228	51	1	51
20	16	320	78	1	78
21	12	252	<i>Усього</i>	6403	24991

В утворенні омонімічних абrevіатур відмічено всі 26 літер німецького алфавіту. При цьому омонімічне навантаження окремих літер різне. Найбільша кількість омонімічних абrevіатур припадає, як і в латині, на ініціальну літеру *P* (у середньому 4,41), далі йдуть літери *K* (4,38) і *V* (4,34). Переважання омонімічних абrevіатур із вказаними початковими літерами зумовлене, насамперед, частотністю слів *Partei, Personal, Presse, privat, Parlament, Produktion, Post, Prüfung, Preis; Kommission, Konferenz, katholisch; Verband, Verein, Vereinigung*, словосполучення з якими скорочуються до абrevіатур, як-от: *PV* (Parteiavor-

sitzender; Parteivorstand; passive Lohnveredelung; Personalversammlung; Personalverwaltung; Personalvorschriften (*Bahn*); Personenverkehr; Personenversicherer; Pfarrverband; Pflegeversicherung; Photovoltaik; Plasmavolumen (*Med.*); Polizeiverordnung; Polizeiverwaltung; Postverkehr; Postvermerk; Postvertrag; Postverwalter; Preisverordnung; Prüfvorschrift), *KEK* (Kommission zur Ermittlung der Konzentration im Medienbereich; Konferenz der Europäischen Kirchen; Konzerneinkaufskonferenz), *VDM* (Verband der Deutschen Milchwirtschaft; Verband der Deutschen Möbelindustrie; Verband Deutscher Makler; Verband Deutscher Meteorologen; Verband Deutscher Mineralbrunnen; Verein Deutscher Metallhändler; Vereinigte Deutsche Metallwerke; Vereinigung für Dental-Materialkunde) тощо. Умлаути на початку абрєвіатур спостєрігаються рідко. Серєдне омонімічне навантаження ініціалних літер коливається від 2 до 4,41, а літери розміщені за спадом омонімічного навантаження в такому порядку: *P, K, V, T, G, B, A, S, L, R, E, Q, D, W, F, O, M, U, H, Z, N, X, I, J, C, Y*. Щоб перевірити, чи пов'язанє омонімічне навантаження окремих ініціалних літер з частотністю певних слів на цю літеру, слід отримати дані про навантаженість окремих літер німецького алфавіту. Ці дані ми підрахували на основі однотоминого тлумачного словника Duden [Duden 2006], який містить близько 130 тисяч слів. За словниковим потенціалом літери німецького алфавіту розміщені так: *S, A, H, K, B, G, E, F, P, M, V, W, D, R, T, U, L, Z, N, I, O, C, J, Q, Y, X*. Присвоїмо літерам у першому і другому випадках ранги і встановимо коефіцієнт рангової кореляції між ініціалними літерами у складі абрєвіатур та в словнику.

Обчислення коефіцієнта рангової кореляції показали, що при кількості ступенів свободи $d_f = 24$ отриманий нами результат $r_{24; 0,05} = 0,658$ вищий за критичне значення 0,39. Це означає, що чим вищий словниковий потенціал певної літери, тим частіше вона входить як ініціална до складу омонімічних абрєвіатур.

Омонімію створюють в основному скорочення, в яких кожне слово або частини складного слова представлені однією літерою, як-от: *VAP* (value added per person; Verband aktiver Pharmaunternehmen; Verein der Ausländischen Presse; Vereinigung der Arbeitgeberverbände der Deutschen Papierindustrie; Verlagsabgabepreis; Versorgungsanstalt der Deutschen Post; Verträge für die arbeitsrechtliche Praxis). Їх кількість дорівнює 3 534 абрєвіатури, що складає 55,2 % усіх зафіксованих омонімічних скорочень. Той факт, що при скороченні залишаються саме

ініціальні літери слів чи словосполучень, можна пояснити теорією інформації. Встановлено, що на письмі початкові літери несуть найбільшу кількість інформації. Крім того, при скороченні найчастіше залишаються приголосні. Фонетичні і психолінгвістичні експерименти на матеріалі різних мов вказують на те, що приголосні мають у мовленні більше комунікативне навантаження, ніж голосні. Це зумовлено, очевидно, вищою ідентифікацією і стійкістю до перешкод приголосних порівняно з голосними. Крім того, встановлено, що в приголосних комунікативне навантаження вище, ніж у голосних [5, с. 206–208].

Таблиця 2

Розподіл абревіатур за кількістю омонімів

Кількість омонімів	Кількість абревіатур	Теоретична кількість	Кількість омонімів	Кількість абревіатур	Теоретична кількість
2	2965	2976,32	22	3	1,23
3	1393	1331,55	23	6	0,93
4	667	706,82	24	7	0,7
5	347	412,06	25	3	0,53
6	246	254,89	26	3	0,41
7	189	164,25	27	3	0,31
8	117	109,06	28	2	0,24
9	93	74,09	29	2	0,18
10	59	51,25	31	1	0,11
11	64	35,97	32	1	0,08
12	42	25,55	33	2	0,06
13	33	18,34	34	1	0,05
14	32	13,27	37	2	0,02
15	25	9,68	38	1	0,02
16	24	7,11	40	1	0,01
17	13	5,24	41	1	0,008
18	10	3,89	46	1	0,002
19	12	2,9	51	1	0,0007
20	16	2,17	78	1	0
21	12	1,63	<i>Усього</i>	6403	6403
Величини змінних: $x = 22,9487$ $y = 164,1282$				Величини параметрів: $a = 12532,7877$ $b = -1,45203$	

Зібраний матеріал дозволив виявити такий кількісний розподіл омонімічних аббревіатур у зв'язку з довжиною скороченого слова в літерах:

- одна літера (101 аббревіатура), як-от: *I* (Imperator; Imperium; Industrie; Insel; Inspektion; Institut);

- дві літери (1 227 аббревіатур): *TK* (Tarifkommission; Techniker Krankenkasse; Technische Konferenz; Technische Kommission; technische Konstruktion; technische Kurzbeschreibung[en]; Teilkasko; Telekommunikation; Temperaturkoeffizient; Temperaturkompensation; topographische Karte; Totalkapazität; Tropfkörper);

- три літери (3396 аббревіатур): *DTA* (Datenträgeraustausch; Deutsche Trainer-Akademie; Deutscher Turnerausschuss; Differenzialthermoanalyse);

- чотири літери (943 аббревіатури): *Phys.* (Physik[er]; Physikum; Physiognomie; Physiologie);

- п'ять літер (380 аббревіатур): *FIRST* (Forum of Incident Response and Security Teams; Fraunhofer-Institut für Rechnerarchitektur und Softwaretechnik);

- шість літер (212 аббревіатур): *D-Linie* (Demarkationslinie; [gelbe] Doppellinie [des Natriumspektrums]);

- сім літер (94 аббревіатури): *Doppelz.* (Doppelzentner; Doppelzimmer);

- вісім літер (38 аббревіатур): *mittelfr.* (mittelfränkisch; mittelfristisch);

- дев'ять літер (11 аббревіатур): *Ausl.-Vertr.* (Auslandsvertretung[en]; Auslieferungsvertrag);

- десять літер (1 аббревіатура): *Besch.-Nachw.* (Beschaffungsnachweis; Beschäftigungsnachweis).

Однолітерні скорочення становлять 1,6 % від загальної кількості омонімічних аббревіатур. Кількість дволітерних аббревіатур зростає порівняно з однолітерними у 12 разів. Такий приріст відбувається внаслідок того, що у сферу аббревіації включаються два елементи, і в комбінаториці це відчутно розширює словотвірні можливості, оскільки скорочується не окреме слово, а, як правило, словосполучення. Пік скорочень припадає на аббревіатури з трьох літер, далі йде зменшення кількості слів зі збільшенням довжини скорочень (див. рис. 1).

Переважання трилітерних омонімічних аббревіатур зумовлене, на нашу думку, їх структурним збігом із типовим німецьким складом. Установлено, що склади в німецькій мові розподіляються за 17-ма

типами складових структур, з яких найчастотнішими є трилітерні, зокрема, CVC (приголосний – голосний – приголосний) і CCV (приголосний – приголосний – голосний), наприклад: *kla-gen, tan-zen, mit dem Bru-der* тощо. Ядром німецького складу є голосний, який маркує праву межу складу, іноді за наявності приголосного як передньої межі. Якщо ланцюжок графем в абрєвіатурі відповідає наведеним критеріям і може вимовлятися без хіатуса, то таке скорочення закріпиться у мовленні і, ймовірно, витіснить початкову форму. Подальше збільшення кількості літер у скороченні (від чотирьох до десяти) веде до виродження омонімічності абрєвіатур, оскільки вони практично стають індивідуальними. Аналогічна закономірність зменшення омонімічності у зв'язку з довжиною слова відмічена у звичайних словах. Отже, подовження одиниці в структурному відношенні веде до зменшення омонімічності.

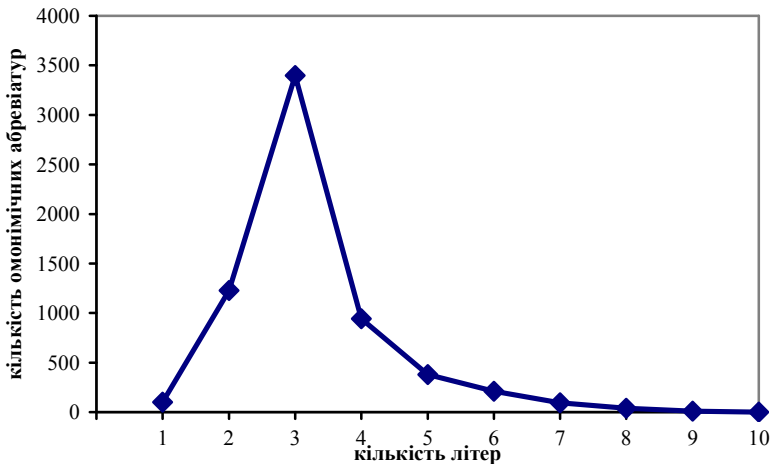

Рис. 1. Залежність кількості омонімічних абрєвіатур від кількості літер

Перевіримо, чи описується залежність кількості омонімів від довжини абрєвіатур певним статистичним законом. Як і в попередньому випадку, спробуємо застосувати закон Менцєрата для опису отриманого нами розподілу (див. табл. 3).

Результати підрахунків коефіцієнта детермінації показали, що його величина $D = 0,9848$ (98,48 %) вища за критичну $D \geq 0,80$.

Це свідчить про високу відповідність між формулою та отриманими даними й означає, що розподіл означуваних за довжиною омонімічних абревіатур не є випадковим явищем, а вписується у синергетичну модель омонімії.

Таблиця 3

Розподіл омонімів за довжиною абревіатур

Кількість літер	Емпірична кількість абревіатур	Теоретична кількість абревіатур
1	101	2,08
2	1227	1240,26
3	3396	3378,21
4	943	1012,99
5	380	90,67
6	212	3,78
7	94	0,09
8	38	0,001
9	11	0
10	1	0
Усього	6403	6403
Величини змінних: $x = 5,5$ $y = 640,3$		Величини параметрів: $a = 1518,5244$ $b = 18,7333$

Підводячи підсумки дослідження омонімії абревіатур, слід зазначити, що скорочення як принцип номінації відповідає намірам мовця до раціональної комунікації, оскільки при аналогічному змісті воно спрощує форму номінальної одиниці. Поряд з установкою на економію мовних засобів сюди слід віднести прагнення мовця створювати експресивні одиниці чи вимогу до емоційно-стилістичного різноманіття. Оскільки процес скорочення слів має своїм результатом економію мовних засобів, можна сказати, що омонімізація, що відбувається при скороченні, також пов'язана із чинністю закону „найменшого зусилля”.

Перспективним вважаємо дослідження залежності кількості омонімів від структурно-формальних ознак абревіатур, що й слугуватиме матеріалом наших подальших досліджень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Баранчев Э. Г. Словарь сокращений французского языка / Э. Г. Баранчев, Г. В. Гаровников, А. А. Анфилофьев. – М. : Сов. энциклопедия, 1968. – 672 с.
2. Кубрякова Е. С. Типы языковых значений. Семантика производного слова / Кубрякова Е. С. – М. : Наука, 1981. – 191 с.
3. Лотте Д. С. Краткие формы научно-технических терминов / Д. С. Лотте. – М. : Наука, 1971. – 83 с.
4. Словник скорочень в українській мові / Укл. Н. Д. Гула, В. В. Жайворонок. – К. : Вища школа, 1988. – 511 с.
5. Солсо Р. Когнитивная психология / Р. Солсо. – 6-е изд. – СПб. : Питер, 2006. – 589 с.
6. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного / А. В. Суперанская. – М. : УРСС, 2009. – 370 с.
7. Сухов Н. К. О применении буквенных сокращений в качестве научно-технических терминов / Н. К. Сухов // Изв. АН СССР. Отделение технических наук. – 1953. – № 7. – С. 1058–1064.
8. Третьякова К. В. Природа та особливості абрєвіальної омонїмії в латинській мові / К. В. Третьякова // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк : Вид-во ВНУ, 2010. – № 8 : Філологічні науки. Мовознавство. – С. 232–234.
9. Турчин М. Контрастивний аналіз омонїмії скорочень сучасної німецької та української мов на структурно-семантичному рівні / Микола Турчин // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці : Рута, 2001. – Вип. 114 : Германська філологія. – С. 24–31.
10. Altmann G. Prolegomena to Menzerath's Law / Gabriell Altmann // Glottometrika. – 1980. – Nr. 1. – S. 1–10.
11. Best K.-H. Quantitative Linguistik. Eine Annäherung / K.-H. Best. – 3. Aufl. – Göttingen : Peust & Gutschmidt Verlag, 2006. – 154 S.
12. Duden. Das Wörterbuch der Abkürzungen / Steinhauer A. – 5. Aufl. – Mannheim / Wien / Zürich : Dudenverlag, 2005. – 480 S.
13. Duden. Deutsches Universalwörterbuch / Hrsg. von G. Drosdowski. – 6. Aufl. – Mannheim / Wien / Zürich : Dudenverlag, 2006. – 1816 S.
14. Koblichke H. Grosses Abkürzungsbuch / H. Koblichke. – 3. Aufl. – Leipzig : VEB Bibliographisches Inststut, 1983. – 504 S.
15. Menzerath P. Die Architektonik des deutschen Wortschatzes / P. Menzerath. – Bonn : Dümmler, 1954. – 131 S.
16. Nonlinear Regression Analysis Program / Ph. H. Sherrod. Copyright 1991-2001.
17. Schlobinski P. Von „hdl“ bis „cul8r“: Sprache und Kommunikation in den Neuen Medien / P. Schlobinski. – Mannheim [u.a.] : Dudenverlag, 2006. – 336 S.